

تدوین و انتخاب استراتژی در راستای توسعه پایدار منابع آب کشاورزی بر اساس تحلیل

SWOT و ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی (QSPM)، (مطالعه موردی استان

سیستان و بلوچستان).

مصیب پهلوانی^۱، ابراهیم مرادی^۲، آزاده طاهرزاده^۳

چکیده

مهم ترین چالش ایران در بخش کشاورزی، کمبود آب و مدیریت غیر اصولی آن توسط کشاورزان است. بخش کشاورزی ایران با مصرف 93٪ آب قابل دسترسی کشور بزرگترین مصرف کننده آب می باشد. یکی از مشکلات اساسی مناطق خشک و نیمه خشک کشور، کمبود آب برای آبیاری محصولات کشاورزی و دیگر مصارف است. استان سیستان و بلوچستان یکی استان هایی است که جزء مناطق خشک و نیمه خشک کشور محسوب می شود که با مشکل کم آبی مواجه است، همچنین با وجود محدودیت منابع آبی متأسفانه در این مناطق به خاطر مرسوم بودن روش های آبیاری سنتی هدر رفت آب زیاد است، هدف پژوهش حاضر شناسایی مهمترین پتانسیل ها و محدودیت های منابع آب استان سیستان و بلوچستان و تدوین استراتژی ها و راهکارهای مناسب می باشد. شناسایی و تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت ها و تهدیدها با استفاده از مدل SWOT انجام شده و برای انتخاب بهترین استراتژی این بخش ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی (QSPM) بکار گرفته شده است. بنابراین نقاط قوت، ضعف، فرصت ها، و تهدیدهای پیش روی منابع آب استان از دیدگاه 25 تن از خبرگان در امور آب استان از طریق پرسشنامه شناسایی و رتبه بندی شد و با استفاده از روش تجزیه و تحلیل SWOT راهبردهای مناسب تدوین شد و WO (محافظه کارانه) استراتژی برتر شناخته شد و در نهایت با استفاده از ماتریس QSPM از بین راهبردهای مختلف WO₁ تا WO₅ با استفاده از وزن نرمال شده هر کدام از عوامل داخلی و خارجی و نمره جذابیت هر کدام از آنها با توجه به

۱ - دانشیار اقتصاد دانشگاه سیستان و بلوچستان pahlavani@hamoon.usb.ac.ir

۲ - استادیار اقتصاد دانشگاه سیستان و بلوچستان ebmoradi31@gmail.com

۳ - دانشجوی کارشناسی ارشد اقتصاد کشاورزی سیستان و بلوچستان azade.taherzade@yahoo.com (09167107208)

افتخاری نوین در توانمندسازی و توسعه پایدار معماری، عمران، گردشگری، انرژی و محیط زیست شهری و روستایی

۹ مرداد ۱۳۹۳

سازمان علوم و تحقیقات شهری و محیط زیست
استان تهران

سازمان جهاد کشاورزی استان تهران

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان تهران

استان تهران

اداره کل حفاظت محیط زیست استان تهران

پاکت خدمات بهداشتی درمانی رگان

ارزیابان محیط زیست هگمتانه

استراتژی‌های WO نمره‌دهی و در نهایت استراتژی بکارگیری روش‌های نوین آبیاری و استفاده از سیستم‌های آبیاری مدرن جهت استفاده مناسب از آب‌های مهار شده، با بیشترین نمره جذابیت استراتژی برتر برای توسعه پایدار منابع آب استان سیستان و بلوچستان شناخته شد.

واژگان کلیدی: آب کشاورزی، تجزیه و تحلیل SWOT، ماتریس QSPM، استان سیستان و بلوچستان

1- مقدمه

آب ارزشمندترین ماده حیات و مهم‌ترین عنصر وجودی تولید در بخش کشاورزی است. به طوری که در حال حاضر در اکثر کشورهای جهان به یک بحران جدی تبدیل شده و تأمین مواد غذایی منوط به اجرای طرح‌های جامع توسعه آبیاری می‌باشد. کشور ایران نیز یکی از کشورهایی است که در که با مشکل کم آبی مواجه می‌باشد. کارشناسان، نقش آب را در توسعه اقتصادی و اجتماعی هر کشور به دو بخش تقسیم می‌کنند، نخست راه‌هایی که با توسعه و بهره‌برداری بیشتر از منابع آب همراه است و در این راه‌ها تأمین و عرضه بیشتر آب معادل توسعه انگاشته می‌شود، دوم راه‌هایی که با بهره‌برداری بهتر و کارا تر از آب تأمین شده، ملازمت دارند و در آنها هدف توسعه در عمق و کنترل تقاضاست و سرنوشت آب تأمین شده و به دست آمده و نحوه بهره‌برداری از آن، اساس انجام کار را تشکیل می‌دهد. متوسط سالانه نزولات جوی در کشور ایران حدود 240 میلی‌متر در سال است که این میزان حدود یک سوم متوسط جهانی و نصف قاره آسیا است. با توجه به اینکه این کشور از جمله کشورهای خشک و نیمه‌خشک محسوب می‌شود، بیشتر بارندگی در قسمتهای غربی کشور می‌باشد و بخش‌های زیادی از قسمت‌های شرقی کشور از بارش این نعمت محرومند.

قسمت اعظم شرق و جنوب شرقی کشور بارشی کمتر از 100 میلی‌متر در سال دارد، و حدود 70 درصد منابع آب با کیفیت در این محدوده وجود دارد و نیم دیگر کشور در نواحی مرکزی، شرق و جنوب شرقی حدوداً از 30 درصد منابع برخوردار هستند (مدیریت منابع آب کشور، 1387: 4). اهمیت منابع آبی در کشور آن‌چنان است که توسعه پایدار و وجود صنعت و کشاورزی پیشرفته در گرو